

65. HİSSEDARLAR OLAĞAN GENEL KURUL

TOPLANTISINDA

BAŞKAN GAZİ ERÇEL

TARAFINDAN YAPILAN AÇIŞ KONUŞMASI

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI

15 NİSAN 1997

Bankamızın Sayın Hissedarları, Saygıdeğer Konuklar, Basın ve Televizyonların Değerli Temsilcileri,

Merkez Bankası'nın temel görevleri ve sahip olması gereken özelliklerine ilişkin görüşlerimi geçen yılki genel kurul konuşmamda ve çeşitli toplantı ve seminerlerde iletmiştim. Bugün ise kısaca geçen yılki uygulamalarımızı özetledikten sonra merkez bankacılığı felsefesine ilişkin düşüncelerimi sizinle paylaşmak istiyorum.

İç ve dış ekonomik gelişmelere ilişkin ayrıntılı değerlendirmelerimizi, daha önce sizlere dağıtılan, 1996 Yılı Faaliyet Raporumuzda bulabilirsiniz. Konuşmamda bunları tekrarlamak yerine, 1996 yılındaki gelişmeleri sadece Bankamız faaliyetleri açısından değerlendireceğim.

Geçen yılın ekonomik gelişmelere damgasını vuran en önemli özelliği siyasi belirsizlik döneminin uzun sürmesi olmuştur. Yılın ilk yarısı erken genel seçimlerden sonra bir koalisyon hükümetinin oluşturulması çabaları ile geçmiştir. Siyasi istikrarsızlık, gümrük birliğine girilmesi ve enflasyonla mücadelede yönelik ciddi bir siyasi iradenin oluşmaması piyasalar üzerinde belirsizliğin artmasına yol açmıştır. Böyle bir ortamda Merkez Bankası para politikası hedeflerini enflasyonun düşürülmesi yönünde değil finansal piyasalarda istikrarın sağlanması ve korunması yönünde oluşturmuştur.

Merkez Bankası yılın ikinci yarısı için hedeflerini açıklamadan kendi iç disiplini içerisinde bir para programı uygulamıştır. Para programı çerçevesinde 1996 yılında uyguladığımız para politikasının ana hatlarını şu şekilde belirtebilirim:

- Merkez Bankası net iç varlık artışını sınırlı tutmayı hedeflemiştir.
- Merkez Bankası yıl boyunca rezerv para artışını talep artışı ile paralel götürmeye özen göstermiştir. Net dış varlıklarımızdaki artışın yol açtığı likidite fazlasının çekilmesinde ise açık piyasa işlemleri yıl boyunca aktif olarak kullanılmıştır.
- Merkez Bankası yıl boyunca döviz kurları üzerindeki gözetimini sürdürmüştür. Döviz piyasasında istikrarın korunmasına özen gösterilmiştir.
- Bütün bunların sağlanmasında ise, yıl içinde, Hazine'nin piyasadan borçlanmaya kesintisiz devam etmesi yardımcı olmuştur.
- Türk lirası faizleri temelde Hazine'nin iç borçlanma stratejisi sonucu belirlenmiştir. Merkez Bankası olarak faiz düzeyinin belirlenmesinde doğrudan bir müdahalemiz olmamıştır.

Saygıdeğer ortaklar,

Kamu açıklarının çok uzun zamandır devam ettiği ve bu açıkların finansmanında da ağırlıklı olarak iç piyasaların kullanıldığı bir ekonomik konjonktürde, kur ve faiz oranlarının serbestçe belirlenmesi bir veri iken, Merkez Bankası'nın kullanabildiği para politikası araçlarının sayısı ve etkinliği azalmaktadır. Faiz oranları,

yukarıda da belirtildiği üzere, iç borçlanma stratejisinin bir türeği olarak saptanırken, kurlar, oluşan faiz düzeyinin ve büyük ölçüde ekonomideki büyümenin bir fonksiyonu olan dış ticaret açığının karşılıklı etkileşimi ile belirlenmektedir. Böylesi bir konjonktürde, Merkez Bankası olarak bilançomuz içindeki büyüklüklerin kontrolüne önem vermemiz bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.

Belirtmek isterim ki, 1980'li yılların son yarısından başlayan bilançomuzu sağlıklı bir temele kavuşturma çabaları, bilanço büyüklüklerimizin kontrolünü kolaylaştırmıştır. 1988 yılında analitik bilanço varlıklarımızın yüzde 45'ini oluşturan değerlendirme hesabı, 1996 yılında ilk defa negatif bir değere ulaşırken, bilançomuz varlıkları içindeki payı da sıfıra inmiştir. Aynı şekilde dış varlıkların toplam varlıklar içindeki payı 1988 yılında yüzde 30 iken, 1996 yılı bilançomuzda bu pay yüzde 76'ya çıkmıştır. Kısaca, Merkez Bankası'nın aktifinin büyümesinin kaynağı iç varlık artışından, dış varlık artışına dönmüştür.

Merkez Bankası olarak iç varlık artışının kontrolünü uyguladığımız para programının en önemli noktası olarak görmekteyiz. Ancak bu sayededir ki, Türk lirası yükümlülüklerimizdeki artışı talep büyümesi ile paralel bir şekilde götürebilmekteyiz. İç varlıklarımızın önemli bir kısmını oluşturan Hazine'ye kısa vadeli avans limitinin yasa ile kademeli olarak düşürülmesi iç varlık artışının sınırlanmasında yardımcı olmuştur. Önümüzdeki yıllarda bu limitin daha da azalacak olması Merkez Bankası'nın para politikası uygulamalarını daha da kolaylaştıracaktır.

Dileğim yakın bir gelecekte, diğer çağdaş merkez bankalarında olduğu gibi, bu kalemin tamamen ortadan kaldırılmasıdır. Merkez Bankası'nın, kamu sektörü ile kredi ilişkisini tamamen ortadan kaldırması enflasyon ile ciddi bir mücadelenin başlamasında gerekli olan güvenin kazanılmasına yardımcı olacaktır.

Saygıdeğer konuklar,

Merkez bankalarının fiyat istikrarını sağlamak yanında mali sistemin istikrarlı işlemesi konusunda da üzerine önemli görevler düşmektedir. İstikrarlı bir mali sistem ve fiyatlar, orta vadede sürdürülebilir bir ekonomik büyümenin güvencesidir. Çünkü istikrarlı bir mali sistem yatırımlarla tasarruflar arasında arzu edilen ilişkiyi sağlayabilir. İstikrarlı fiyatlar ise yatırımcı için belirsizlikleri azaltıcı, dolayısı ile yatırımları teşvik edici bir gelişmedir.

Uzun dönemli bir fiyat istikrarının sağlanması ile hayat standardını ve ekonomideki verimliliği artırmak mümkündür. Bu nedenle merkez bankalarının esas amacı olan fiyat istikrarı acil ve kısa vade amacı olarak görülmemeli, tersine uzun vadeli ve sürekli bir hedef olarak algılanmalıdır. Bizim gibi ülkelerde fiyat istikrarına ulaşmak uzun bir süreç gerektirebilir, buna ulaşıldıktan sonra da sürdürülmesi gerektiğinden, istikrarlı fiyatlar merkez bankaları için uzun vadeli ve nihai bir hedef olarak görülmelidir.

Enflasyon çeşitli mekanizmalarla topluma maliyet yaratmaktadır:

Herşeyden önce iş kararlarının sonuçları ve karlılık konusunda belirsizlik yaratılmaktadır.

Fiyat ve piyasa sistemlerinin etkinliği azalmaktadır.

Sermayenin maliyeti üzerine olumsuz etki yaratmaktadır.

Üretken olmayan faaliyetlere yönelinmesini teşvik etmektedir. Böyle dönemlerde gayrimenkul yatırımları ve finansal yatırımlar daha çekici olmaktadır.

Gerçekten de enflasyonun yüksek olduğu ülkelerde kaynakların büyük ölçüde mali sektöre yatırıldığı gözlenmektedir. Mali sistemin bu dönemlerde büyüdüğü bilinmektedir. Ayrıca mali sistemde toplanan bu kaynakların mali sistem aracılığı ile üretken sektörlere aktırılması da mümkün olmamaktadır.

Bu nedenle, istikrarlı mali sistem ve fiyatlar merkez bankaları için istenen durum olması yanında öncelikli sorumluluklarıdır da. Fiyat istikrarını sağlayan bir merkez bankası kredibilitesini de yükseltmiş bir bankadır.

Parasının değerini koruyabilmiş bir merkez bankası ülkenin kredibilitesinin yükselmesine de katkıda bulunmuş bir merkez bankasıdır.

Sonuç olarak, fiyat istikrarını amaçlayan para politikasının başarısı, bunun altyapısını oluşturan mali sistemin istikrarlı olup olmamasına bağlıdır. Bunun yanında merkez bankasının öncelikli sorumluluğu olan fiyatlarda ve mali sistemde istikrarı sağlamak, orta vadede sürdürülebilir bir ekonomik büyümeye ulaşmanın garantisidir.

Geleceğin merkez bankasının sahip olması gereken nitelikleri şu şekilde belirtebilirim:

Merkez bankası **sürekliliği** sağlamalıdır: Merkez bankaları uzun vadeli bir fiyat istikrarı hedefine sahip olmalıdır. Bu uzun vadeli hedef kısa vadeli siyasi baskılar tarafından engellenmemelidir.

Merkez bankası **yetkin** olmalıdır: Tam anlamı ile profesyonel olmalıdır. Teknik bakımdan güçlü, kendini doğru ve açık ifade edebilen, şeffaf bir yapısı olmalıdır.

Merkez bankası **sorumlu bir kuruluş** olmalıdır: Yani merkez bankası politika uygulamalarının hesabını verebilen, güvenilir bir kurum olmalıdır.

Bu özellikler modern merkez bankalarının sahip olması gereken özelliklerdir. Bu özelliklere sahip olabilen merkez bankaları yirmibirinci yüzyılda uluslararası alanda saygın yere sahip olabilecektir. Şundan da eminim ki Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası uzun yılların deneyimi, birikimi ve yetişmiş insan gücü ile bu işlevleri yerine getirebilecek bir kuruluştur. Bu kurum ile gurur duyuyorum. Başardığımız hamleler ve uyguladığımız politikalara katkıda bulunan tüm arkadaşlarıma burada teşekkürü borç bilirim.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum.
